

Referanser: KR 11/19

Arkivsak: 19/00156-2

Endringer i regelverk vedtatt av Kirkemøtet

Sammendrag

Kirkerådet har sett behov for enkelte oppdateringer av mindre karakter i ulike regelverk og fremmer endringer i en samlet sak. Det foreslås endringer i følgende regelverk:

1. Forskrift for ordning med døvemenigheter og døvepresttjenesten og endringer i Regler om døvekirkelige organer
2. Skriftemål - Almennelige bestemmelser
3. Forskrift om kvalifikasjonskrav for tilsetting som prest i Den norske kirke. Endring i § 5
4. Regler for valgmenigheter
5. Regler for valg av menighetsråd, bispedømmeråd og Kirkemøtet (kirkevalgreglene)

Forslag til vedtak

1. Kirkemøtet fastsetter følgende endringer i forskrift 15. april 2015 nr. 1442 om ordning for døvemenigheter og døvepresttjenesten:

Ny § 12 første ledd skal lyde:

Kirkerådet kan godkjenne avtale om forsøk som avviker fra bestemmelsene i forskriften.

Ny § 12 annet ledd skal lyde:

Forsøksordningen skal ikke inngås med mer enn fem års varighet.

Någjeldende § 12 blir ny § 13.

2. Kirkemøtet fastsetter følgende endringer i Skriftemål – Alminnelige bestemmelser:

Pkt. 2 skal lyde:

Presten har kirkelig fullmakt til å motta skrifte. Både presten og eventuelt andre som mottar skrifte, har taushetsplikt etter gjeldende regler.

3. Kirkemøtet fastsetter følgende endring i forskrift om kvalifikasjonskrav for tilsetting som prest i Den norske kirke:

Paragraf 5 første ledd punkt 5) oppheves.

4. Kirkemøtet fastsetter følgende regler om ordning for valgmenigheter:

§ 1. Kirkerådet kan etter søknad godkjenne opprettelsen av en valgmenighet i Den norske kirke. I søknadsprosessen skal berørte instanser, lokalt og regionalt, gis anledning til å uttale seg.

§ 2. For å bli godkjent som en valgmenighet, må menigheten oppfylle følgende vilkår:

- a) Dåpen er den eneste forutsetningen for medlemskap i en valgmenighet.
- b) Valgmenigheten deler Den norske kirke visjon, slik den er uttrykt av Kirkemøtet.
- c) Valgmenigheten har en ordinert prest som er ansvarlig for å forvalte Ord og sakrament.
- d) Valgmenigheten er villig til å ta ansvar for alle kirkelige handlinger for valgmenighetens medlemmer.
- e) Det må foreligge et forsvarlig økonomisk fundament for valgmenigheten.

§ 3. I godkjenningsprosessen må det avklares hvordan valgmenigheten skal løse oppgaver som gjelder forvaltning og arbeidsgiveransvar, blant annet:

- registrering av kirkelige handlinger samt inn- og utmeldinger
- tilsetting og ivaretagelse av andre arbeidsgiverfunksjoner
- rapportering av valgmenighetens årsstatistikk
- hvilke avtaler som skal gjelde dersom valgmenigheten blir oppløst.

§ 4. Valgmenigheten er underlagt tilsyn av biskopen i bispedømmet der valgmenigheten ligger.

§ 5. Valgmenigheten skal ha et menighetsråd som velges av medlemmene.

§ 6. Kirkerådet kan knytte valgmenigheten organisatorisk til kirkelig fellesråd, regionale og nasjonale kirkelige organer.

§ 7. Bestemmelsene i kirkeordningen om sokn og menighetsråd gjelder for valgmenigheter så langt de passer når det ikke er gjort unntak ved godkjenningen.

§ 8. Kirkerådet kan gjøre mindre endringer i regelverket.

§ 9. Reglene trer i kraft fra det tidspunkt Kirkerådet bestemmer.

5. Kirkemøtet fastsetter følgende endringer i regler 16. april 2018 nr. 584 for valg av menighetsråd, bispedømmeråd og Kirkemøtet (kirkevalgreglene)

Ny § 17-5 skal lyde:

§ 17-5. Bispedømmerådets funksjonstid

Det nyvalgte bispedømmerådet trer i funksjon 1. januar året etter valgåret. Valgperioden strekker seg til og med 31. desember i valgperiodens siste år.

Nåværende § 17-5 blir ny § 17-6.

Endringene trer i kraft straks.

Saksorientering

1. Merknader til endringer i Ordning for døvemenigheter og døvepresttjenesten og endringer i Regler om døvekirkelige organer.

Døvemenighetene og døvepresttjenesten er organisert gjennom to forskrifter. Forskrift om ordning for døvemenigheter og døvepresttjenesten, som er fastsatt av Kirkemøtet, og Regler om døvekirkelige organer som er fastsatt av Kirkerådet.

For tiden pågår det et arbeid innen døvekirken med sikte på å få til et forsøk med enhetlig ledelse. Forslaget til forskriftsendringer skal legge til rette for videre arbeid med dette. Saken har vært på høring i høst og har fått støtte fra høringsinstansene.

Saken ble sendt på høring 19. oktober 2018 til Oslo bispedømmeråd, Kirkelig undervisningsforbund (KUFO), Det Norske diakonforbund, Den norske kirkes presteforening, Oslo biskop, Døvekirkenes fellesråd, KA Arbeidsgiverorganisasjon for kirkelige virksomheter, døveprosten, Kirkeansatte og Fagforbundet – TeoLOgene.

Presteforeningen forutsetter at Døvekirkenes fellesråds og døveprestens søknad om forsøk med enhetlig ledelse behandles i tråd med premisene for forsøk som Kirkemøtet har vedtatt i sak KM 11/17 under vedtakspunkt 7. Her fremgår det at i en veileder om forsøk som Kirkerådet utarbeider må det stilles krav om involvering av ansatte, deres fagforeninger, vernetjeneste, AMU-arbeid og medbestemmelse. KUFO og Det Norske Diakonforbund slutter seg til dette.

KUFO og Det Norske Diakonforbund peker på at de ikke ser at et forsøk innen døvekirken vil være egnet som en pilot for en tilsvarende endring med hensyn til felles arbeidsgiverlinje for øvrig kirkelig virksomhet.

KA har noen merknader til den konkrete søknaden som foranlediget saken. For det første peker KA på at det har blitt arbeidet grundig med et forslag til forsøksprosjekt, men samtidig er KA kritisk til deler av forsøksprosjektet. Det gjelder forslaget om at ansvaret for daglig ledelse legges til bestemte stillinger, uten forutgående vurdering av kompetanse, erfaring og egnethet.

2. Merknader til den foreslåtte endringen i Skriftemål – Alminnelige bestemmelser

Bestemmelsenes pkt. 2 lyder i dag slik:

Presten har kirkelig fullmakt til å motta skrifte og har juridisk ubetinget taushetsplikt. Også andre som mottar skrifte, må tie om det som blir bekjent i skriftemålet.

Særlig formuleringen «ubetinget taushetsplikt» i første setning er lite forenlig med de unntak som gjelder. Også «må tie» kan fremstå som noe unyansert. Kirkerådet foreslår at pkt. endres slik at den lyder slik:

Presten har kirkelig fullmakt til å motta skrifte. Både presten og eventuelt andre som mottar skrifte, har taushetsplikt etter gjeldende regler.

Taushetsplikten er i dag forankret i forvaltningsloven § 13 og straffeloven § 211. Den er også *vist til* i tjenesteordningene. Det er bare presten og dennes hjelpere som har kallsmessig taushetsplikt – i dag nedfelt i straffeloven § 211. Her blir det trolig en ny hjemmel i spesiallovgivningen (ny trossamfunnslov). Det blir en konkret vurdering fra sak til sak om hvem som er prestens hjelpere. Hvis for eksempel en diakon i en konkret sammenheng *ikke* er å regne som prestens hjelper, må vedkommendes taushetsplikt forankres i forvaltningsloven § 13. En ny ordlyd bør derfor fange opp begge former for taushetsplikt, og det gjør ordlyden ved å vise til «taushetsplikt etter gjeldende regler».

Det vil da være underforstått at det i «gjeldende regler» også ligger *de unntak eller begrensninger* som følger av straffe- og rettspleielovgivningen. Dette vil i dag omfatte straffelovens bestemmelser om nødrett i § 17 og de ulike former for avvergeplikt i §§ 196, 226, 284 tredje ledd og 287.

Kirkerådet minner også om at hvis den som har betrodd seg, samtykker i videreformidling, også der opplysningene vedrører en annen enn vedkommende selv, vil ikke slik videreformidling fra presten eller dens hjelper innebære «*uberettiget*» å røpe en hemmelighet.

Også bestemmelsene om *vitneplikt* i rettspleielovgivningen har betydning. Vitneplikt vil inntre i form av *unntak fra bevisforbudet* i straffeprosessloven §§ 118 og 119 og tvisteloven §§ 22-3 og 22-5. Kirkerådet gjør her særlig oppmerksom på at den kallsmessige taushetsplikten til presten og dennes medhjelpere må vike ved samtykke fra den som har krav på hemmelighet, jf. straffeprosessloven § 119 første ledd første punktum og tvisteloven § 22-5 tredje ledd.

3. Endring i forskrift om kvalifikasjonskrav for tilsetting som prest i Den norske kirke

I forskrift om kvalifikasjonskrav for tilsetting som prest i Den norske kirke fastsettes både alminnelige vilkår, altså hovedordningen med krav om cand.theol-grad, og alternative veier, regulert ved «Annen tilsvarende kompetanse» i § 5 og «Særlige kvalifikasjoner» i § 6.

Paragrafen om «Annen tilsvarende kompetanse» § 5 lyder i sin helhet slik:

§ 5. Annen tilsvarende kompetanse

Som prest kan også tilsettes person som oppfyller kravene i § 2 bokstavene a), c) og d), og som etter vedtak av Evalueringsnemnda anses å inneha tilsvarende kompetanse som candidata/candidatus theologiae på følgende grunnlag:

- 1) minst femårig gradsutdanning på masternivå eller tilsvarende ved et høyere lærested med en innholdsprofil som er, eller som søkeren gjennom praksis har utviklet til å være, relevant for prestatjenesten og

- 2) som del av eller i tillegg til denne graden har en faglig fordypning som, av et fakultet med rett til å tildele cand.theol.-graden, er vurdert som tilstrekkelig opptaksgrunnlag til teologistudier på høyere nivå, minst 80 studiepoeng, eller har dokumentert kunnskaper innen teologiens tradisjonelle hoveddisipliner som tilsvarer dette og
- 3) av Evalueringsnemnda ikke finnes personlig uegnet til prestatjeneste og
- 4) har fylt 35 år og
- 5) har innehatt graden i minst fem år. Evalueringsnemnda kan i særlige tilfelle gjøre unntak fra dette vilkåret når graden ble oppnådd etter fylte 50 år.

Kirkerådet har registrert at regelen i punkt 5) om krav om fylte 50 år av mange oppleves som et unødige strengt krav til personer som har et ønske om å kvalifisere seg for prestatjeneste og som for øvrig oppfyller kvalifikasjonskravene.

Etter en helhetsvurdering av rekrutteringsutviklingen sammenholdt med de øvrige krav til kompetanse som blir vurdert av evalueringsnemnda, finner Kirkerådet det uhensiktsmessig å videreføre kravet om at det skal ha gått fem år fra oppfylt grad. Kirkerådet foreslår derfor å stryke dette punktet i forskriften.

Det har vært kjent for Kirkerådet, både som følge av direkte henvendelser og via andre organer i kirken, at femårsregelen har vært opplevd som en ekstra byrde for personer som ønsker å gå inn i prestatjeneste via en alternativ utdanning. Både Presteforeningen og Fagforbundet Teologene har bedt Kirkerådet vurdere endringer i denne paragrafen.

Spørsmålet ble også drøftet i Bispemøtet 23.-24. mai 2018 (BM 27/18). Bispemøtet vedtok:

Bispemøtet ber Kirkerådet vurdere om pkt 5 i § 5 i Forskrift om kvalifikasjonskrav for tilsetting som prest i Den norske kirke fungerer på en hensiktsmessig måte.

Kirkerådet er enig i behovet for å gjøre endringer i den aktuelle paragrafen. Dette kan gjøres på to måter, enten ved å gjøre muligheten for dispensasjon uavhengig av alder, eller å fjerne § 5 punkt 5) i sin helhet. Kirkerådet går inn for det siste. En fjerning av hele punktet vil gjøre vurderingen av kandidatene mindre komplisert. Punktet må også sammenholdes med § 5 punkt 4), som stiller krav om at kandidaten må ha fylt 35 år. Det er dermed etter Kirkerådets mening liten fare for at kvalifisering etter § 5 vil bli betraktet som en alternativ primærutdanning for å bli prest i Den norske kirke.

4. Regler om ordning for valgmenigheter i Den norske kirke

I forslaget til kirkeordning som ble sendt ut til høring høsten 2018, la Kirkerådet opp til at ordningen med valgmenigheter kunne videreføres som en permanent ordning. Av de rundt 470 høringssvarene, var det 20 instanser som aktivt uttalte seg kritisk til forslaget, 15 uttalte seg aktivt for forslaget. 101 instanser stilte seg som kjent positiv til hele Kirkerådets forslag uten å kommentere enkeltspørsmål særskilt.

Kirkerådet fremmer derfor et forslag til regelverk som kan gjelde fra det tidspunkt ny kirkeordning trer i kraft. Reglene er ment å videreføre, uten materielle endringer, de vilkårene som har ligget til grunn for dagens forsøksordning. De få tilpasningene Kirkerådet har foretatt har primært språklig og regelteknisk karakter. Kirkerådet har derfor ikke funnet grunn til å sende også regelforslaget ut til høring. Hvis Kirkemøtet ser behov for å gjøre materielle endringer sammenlignet med forslaget som her fremmes, må saken først sendes på høring, jf. forvaltningsloven § 37.

Kirkerådet har i dette dokument også gitt en kort forklarende tekst til hver av bestemmelsene i forslaget. Disse forklaringene viderefører de vedtak Kirkerådet gjorde ved godkjenningen av Bymenigheten-Sandnes, KR sak 62/05, den eneste valgmenigheten som er godkjent til nå.

Kirkerådet mener at muligheten for å danne valgmenigheter kan være et utgangspunkt for å etablere en hensiktsmessig relasjon mellom de mange organisasjonstilknyttede menigheter som i dag finnes og Den norske kirke. I flere av disse organisasjonene opptrer forsamlingene som menigheter, mange av disse kunne hatt en mer formalisert relasjon til Den norske kirke. De aller fleste som deltar i disse forsamlingene er medlemmer i Den norske kirke.

Det er flere årsaker til at det utvikler seg ulike menighetsfellesskap utenom soknemenighetene. Noe handler om sosiale og kulturelle utviklingstrekk, for eksempel demografiske endringer i samfunnet og økt mobilitet. Andre årsaker kan være mer teologiske og kirkelige. Enkelte av kirkens medlemmer ønsker alternativ liturgi eller musikkform, annerledes økumenisk profil, mens noen ønsker seg et annerledes åndelig fellesskap enn det soknemenigheten tilbyr.

Til forskjell fra katedralmenigheter, hvor et medlem har tilhørighet og stemmerett både til bostedssoknet og til den kategoriale menigheten, har medlemmer som er registrert i en valgmenighet, kun tilhørighet og stemmerett i valgmenigheten. En valgmenighet er å anse som et ikke-geografisk sokn, jf. Innst. O. nr. 62 (2004–2005) side 3. Det innebærer at medlemmer i en valgmenighet vil ha de samme rettigheter og plikter der som andre medlemmer i Den norske kirke har i sin geografiske soknemenighet.

Forslag til regler for valgmenigheter i Den norske kirke med merknader:

§ 1. Kirkerådet kan etter søknad godkjenne opprettelsen av en valgmenighet i Den norske kirke. I søknadsprosessen skal berørte instanser, lokalt og regionalt, gis anledning til å uttale seg.

I tråd med praksisen for forsøk med valgmenigheter er det Kirkerådet som får myndighet til å godkjenne opprettelsen av valgmenigheter i Den norske kirke. Myndigheten kan delegeres til Kirkerådets direktør, slik det i dag er gjort for forsøk med valgmenigheter, jf. sak KR 69/05.

§ 2. For å bli godkjent som en valgmenighet, må menigheten oppfylle følgende vilkår:

- a) Dåpen er den eneste forutsetningen for medlemskap i en valgmenighet.
- b) Valgmenigheten deler Den norske kirke visjon, slik den er uttrykt av Kirkemøtet.

- c) Valgmenigheten har en ordinert prest som er ansvarlig for å forvalte Ord og sakrament.
- d) Valgmenigheten er villig til å ta ansvar for alle kirkelige handlinger for valgmenighetens medlemmer.
- e) Det må foreligge et forsvarlig økonomisk fundament for valgmenigheten.

Til bokstav a): Menigheten har dåp som medlemskriterium slik som øvrige menigheter i Den norske kirke.

Til bokstav b): Visjon for Den norske kirke vedtas av Kirkemøtet ved jevne mellomrom og er retningsgivende for arbeidet i menighetene. Någjeldende visjonsdokument for Den norske kirke er vedtatt april 2018 og gjelder for perioden 2019–2021.

Til bokstav c): Menigheten har selv ansvar for å knytte til seg en prest som kan være ansvarlig for forvaltning av nådemidlene, enten ved at den selv ansetter eller ved avtale med en annen arbeidsgiver. Presten er underlagt tjenesteordning for menighetsprester.

Til bokstav d): Presten vil også ha ansvar for henvendelser om inn- og utmeldinger, for meldinger om tilhørighet og for gjennomføring av kirkelige handlinger. Presten skal dessuten gi melding til den som ivaretar det lokale ansvaret for medlemsregisteret slik at opplysninger blir registrert i henhold til forskrift om Den norske kirkes medlemsregister.

Til bokstav e): Dersom valgmenigheten har ansatte og andre forpliktelser må det foreligge tilstrekkelig økonomisk grunnlag for dette. Det økonomiske ansvaret kommunen, eventuelt staten, har etter utkastet til ny trossamfunnslov § 12, vil ikke omfatte valgmenigheter. Det er derfor nødvendig å sikre at valgmenigheten har et forsvarlig økonomisk fundament.

§ 3. I godkjenningsprosessen må det avklares hvordan valgmenigheten skal løse oppgaver som gjelder forvaltning og arbeidsgiveransvar, blant annet:

- registrering av kirkelige handlinger samt inn- og utmeldinger
- tilsetting og ivaretagelse av andre arbeidsgiverfunksjoner
- rapportering av valgmenighetens årsstatistikk
- hvilke avtaler som skal gjelde dersom valgmenigheten blir oppløst.

Innen de nevnte forvaltningsoppgaver følger valgmenigheten de samme ordninger og bestemmelser som for soknemenigheter i Den norske kirke så langt disse passer. For det tilfelle at det ikke lenger er grunnlag for videreføring av valgmenighetens virksomhet, skal det foreligge en avtale som beskriver hvordan oppløsning skal foregå.

§ 4. Valgmenigheten er underlagt tilsyn av biskopen i bispedømmet der valgmenigheten ligger.

Valgmenigheten knyttes normalt til det prosti den geografisk hører til og står under tilsyn av biskopen i det bispedømmet valgmenigheten ligger i, det vil si i det prosti og bispedømme valgmenigheten har sin adresse.

§ 5. Valgmenigheten skal ha et menighetsråd som velges av medlemmene.

Valget holdes i tråd med reglene om valg av menighetsråd i regler 18. april 2018 nr. 584 for valg av menighetsråd, bispedømmeråd og Kirkemøtet (kirkevalgreglene) så langt de passer. Ved opprettelse av en valgmenighet midt i valgperioden, velger medlemmene et menighetsråd på et menighetsmøte.

§ 6. Kirkerådet kan knytte valgmenigheten organisatorisk til kirkelig fellesråd, regionale og nasjonale kirkelige organer.

Bymenigheten-Sandnes er for eksempel knyttet til Sandnes prosti og Sandnes kirkelige fellesråd. Menighetsrådet velger ett menighetsrådsmedlem til fellesrådet på linje med de geografiske soknene i Sandnes fellesrådsområde. Dette vil en imidlertid måtte ta stilling til ved godkjenning av den enkelte valgmenighet.

§ 7. Bestemmelsene i kirkeordningen om sokn og menighetsråd gjelder for valgmenigheter så langt de passer når det ikke er gjort unntak ved godkjenningen.

En valgmenighet er i kirkerettslig forstand å forstå som et ikke-geografisk sokn, jf. Innst. O. nr. 62 (2004–2005) side 3. Bestemmelsene i kirkeordningen om sokn gjelder derfor også for valgmenigheter så langt det passer. Kravet i kirkeordningen om egen kirke i hvert sokn, er et eksempel på en bestemmelse som det kan gjøres unntak om. Kirkerådet fritok ved godkjenningen av Bymenigheten-Sandnes (da kalt Lundehaugen menighet) fra kravet i kirkeloven § 17 annet ledd om egen kirke.

§ 8. Kirkerådet kan gjøre mindre endringer i regelverket.

§ 9. Reglene trer i kraft fra det tidspunkt Kirkerådet bestemmer.

Tidspunktet for ikrafttredelse vil koordineres med ikrafttredelsen av kirkeordningen.

5. Endring av regler 16. april 2018 nr. 584 for valg av menighetsråd, bispedømmeråd og Kirkemøtet (kirkevalgreglene) – funksjonstid for bispedømmeråd og Kirkemøtet

Bestemmelser om funksjonstiden til bispedømmerådet og Kirkemøtet var tidligere regulert i regler 8. april 2014 nr. 1370 for valg av bispedømmeråd og Kirkemøtet, som nå er opphevet og erstattet av regler 16. april 2018 nr. 584 for valg av menighetsråd, bispedømmeråd og Kirkemøtet (kirkevalgreglene). Der het det at «Det nyvalgte bispedømmerådet trer i funksjon 1. januar året etter valgåret. Valgperioden strekker seg til og med 31. desember i valgperiodens siste år», jf. § 7-1 (9).

De nye kirkevalgreglene bygget på valgloven og inkluderte av den grunn ikke nærmere bestemmelser om bispedømmerådene og dermed Kirkemøtets funksjonstid. De inkluderte heller ikke bestemmelser om menighetsrådenes funksjonstid. Sistnevnte er imidlertid regulert i regler 15. november 1996 nr. 1452 om formene for menighetsrådets og kirkelig fellesråds virksomhet § 1 nr. 1, men det mangler regelbestemmelser om bispedømmerådets funksjonstid. Det må anses som en inkurie, og Kirkerådet foreslår derfor at Kirkemøtet fastsetter en bestemmelse om bispedømmerådets funksjonstid – og dermed også Kirkemøtets funksjonstid – som viderefører tidligere praksis om at det nyvalgte bispedømmerådet trer i funksjon 1. januar året etter valgåret og at valgperioden strekker seg til og med 31. desember i valgperiodens siste år.

Kirkerådet legger til grunn at spørsmål om Kirkemøtets funksjonstid ligger utenfor Kirkerådets myndighet til å foreta mindre endringer i reglene, ettersom det i prinsippet er snakk om å regulere medlemmene av det overordnede organet sine rettigheter.

I kirkelovens forarbeider er det forutsatt at reglene for valg av bispedømmeråd skal «inneholde en bestemmelse om når et nyvalgt bispedømmeråd skal tre i funksjon», jf. Ot.prp. nr. 64 (1194–1995) side 58. Bestemmelsen må derfor gis i kirkevalgreglene, snarere enn i regler om formene for bispedømmerådets virksomhet.